

DOMOV KAJÍCNÝCH
MAGDALÉN

EGON ERWIN KISCH

Jednou jsem zatelefonoval do pražského domova pro padlé dívky a zeptal se ředitelky, zda bych si mohl ústav prohlédnout, abych o něm mohl napsat článek.

Odpověděl mi poděšený výkřik: „Článek? Řekl jste článek?“ Mohl jsem ředitelce jen potvrdit, že se nepřeslechla. „Proboha!“ zasténalo to ve sluchátku, „tady se přece nic nestalo! Pročpak chcete o nás psát článek?“

Ředitelku jsem uklidnil, že chci jen popsat zařízení a výchovnou práci ústavu, jen tak obecně, bez jakéhokoli vnějšího podnětu. „Ach tak!“ Ředitelce spadl ze srdce balvan. „Já ale nesmím dávat žádné povolení k návštěvě, musím se napřed zeptat Její Excelence paní prezidentky. Zítra odpoledne Vám dám vědět.“

Zítra odpoledne jsem se jen dozvěděl, že pozítří se má konat schůze výboru, aby se poradili o povolení mé návštěvy. Popozití mi dali na vědomí, že se popopozití v jedenáct hodin dopoledne smím v ústavu objevit.

U brány, kterou vyplňoval vrátného vous á la císař František Josef, jsem byl přesně a chtěl jsem vejít. Císařský vous se mě svrchu zeptal: „Máte propustku?“

Na což jsem odpověděl, že jsem očekáván. „Jste snad ten pán od novin?“ Právě to jsem byl. To ho podnítilo k neskrývanému údivu. „Kvůli vám tu přece stojím,“ řekl, „a dámy vás už taky čekají.“ Těmito dámmi rozhodně nemyslel ty lehké dívky, protože o dívkách, tím méně o lehkých, určitě nemohla být řeč v souvislosti s dámmi, které mě očekávaly a které vedly tento ústav. Pocházely ze šlechtických rodin, jejichž rodokmen sahal až k válce českých Amazonek. Velké postavy, velká poprsí, velké ruce a velké nohy - tak se objevily přede mnou. A jako by jim ta velikost nebyla ještě dost velká, měly hlavy ozdobené trčícími pštrosími pery, takzvanými ple-rézami.

V kruhu těchto statných, mužných postav stálo rozpačité a zastrašené stvoření, zahalené do dlouhého černého šatu, a to byl duchovní pastýř ústavu. Z profilu vypadal tlustý, protože měl jakoby dvojité břicho, zepředu musel být však považován za hubeného, neboť měl úzká ramena a tělo. Tento břichatě hubený kněz udělal při představování jakési pukle a pak mě představil Její Excelenci, paní prezidentce, ostatním dámám z výboru a paní ředitelce, kterou jsem telefonem tak vyděsil, ale zároveň zbavil bal-vanu.

Usadili jsme se kolem kulatého stolu. Páter se zvedl ze židle, na kterou si právě sedl s cílem uvítat mě, položil před sebe děsivě rozsáhlý rukopis a začal s projevem, který pro mě sepsal a mně adresoval: „Ctělý pane redaktore, dovolu, bych jménem našeho ústavu vyjádřil potěšení, že zástupce veřejného mínění pochopil vážnost a bohuľibost naší mravní čin-nosti“ (tady plerézy s uznáním přikývly) „a chce napsat o našem ústavu

článek do novin, což výbor jednohlasně povolil na schůzi svolané dle sta-nov na 22. února tohoto roku. Před obchůzkou vás chci, ctělý pane redak-tore, několika stručnými slovy informovat o cílech a záměrech našeho ústavu.“

Možná, že slova byla skutečně stručná, řeč ale stručná nebyla.

Bylo to napůl důtklivé postní kázání, napůl poučná přednáška. Začala vysvětlováním pojmů pokušení a svádění. [...] Neřest se neblíží k pozem-šťanovi v odpudivé podobě - tak mě poučil - vyslanec ďáblovy neprozra-zuje ani koňské kopyto, ani rohy, ani smolný a sirný zápach. Je tomu právě naopak. Neřest přistupuje ke svým obětem ve vábívé podobě, licho-tivě a licoměrně, aby je vlákala do svých tenat. [...]

Do té chvíle jsem ještě nikdy nepřemýšlel o metodách neřesti, a proto jsem si také neuměl představit, že se neřest dá poznat očima podle rohů a čertovského ocasu a čichem podle pekelného puchu. Protože však řeč-ník, který se odmlčel, na mě tak vyčkávací upíral pohled, nevěřicně jsem zavrtěl hlavou. Je to skutečně pravda, to, co se tu říká, je neřest tak pro-radná?

Ano, musela to být pravda, protože všechny plerézy kolem souhlasně pokyvovaly, a tak jsem ze svého výrazu postupně zapudil jakékoli pochyb-nosti.

Duchovní pastýř se s uspokojením opět ujal slova: „Ale ta vábívá podo-ba neřesti není nic než přetvářka, nic než převlek, nic než maska. Běda ubohým obětem, běda především mladým dívkám, které se tím ochotně nechají oklamat a podlehnou...“

Tu se všechny posluchačky ulekly, ale naštěstí řečník mýnil jen to, že podlehnou „...pokušení. Běda jim,“ zvolal, „třikrát běda! Neboť rcete, co je jim odměnou? Odměnou je jim jen opovržení, a toto opovržení je plně oprávněné. Neboť chtěly uniknout chudobě, která přece vskutku není han-bou, a chtěly uniknout práci v potu tváře, která nám všem byla přikázána v Písmu svatém.“

Na tomto místě si řečník sám přikývl na souhlas a prašlechtivě přikýv-ly v potu tváře.

Proud řeči plynul dál. Prý tyto dívky vede ke zlu ješitnost. Místo toho, aby si získávaly úctu svých bližních jako služby nebo fabričky, dávají před-nost prostopášnosti a rozkoším. Místo toho, aby se hrdě odívaly do počes-tného šatu chudoby, krásli se raději lesklými flitry a cetkami. Za to také nezůstanou ušetřeny zklamání, „hořkých zklamání, zvláště ve stáří!“

Tak tedy. Úplně mě to ohromilo. Kdo by si to pomyslel? Protože ale ple-rézy znovu mocně přikyvovaly, musel jsem tomu chtě nechtě uvěřit.

„Avšak ještě víc pohrdání než padlé dívky si zaslouží pokušitelé, aby se jimi oprávněně pohrdalo. Koho máme na mysli?“

Pokračování na straně 3.

BOHUMILA
SARNOVÁ

Květen

Na klopou připne
svěží kvítí i pentle zlaté.
Tak to je máj.
Když v aleji se rozhlédnete
sněží k vám bíle tisíckrát
znovu a znovu třešňové lístky
co jich kde vánek posbírál.
Trnka i jabloň a hrušeň se přidá.
A pod modrou oblohou
s rosou snídá bzučící včelka.
Tak to je máj.
Potok si zpívá přes kamení
blatouch na březích svítí.
A vodní pěna s krajkovím
na hladině se třpytí.
Tak to je ten máj
jenž všechno kolem
provoní jarem a jásá.
Tak to je ten máj
kdy suchopáry nahradí
svěžest a krása.
Ať plní se sluncem
louka i stáj.
Ať ve všech hnízdech
lidských i ptačích
zavládne mír.
To by byl máj!

SÝRIE OD POČÁTKU DĚJIN K DNEŠNÍ TVRDÉ REALITĚ

MIROSLAV BELICA

V těchto dnech se na knižních pultech objevila v mnoha ohledech pozoruhodná kniha – Dějiny Sýrie. Vychází v osvědčené edici Dějiny států a tentokráte jsou jejími autory tři čeští odborníci na Blízký východ, všichni absolventi Filozofické fakulty Univerzity Karlovy – Eduard Gombár, Petr Charvát a Lukáš Pecha.

Smutnou shodou okolností se první dva jmenovaní autoři představení svého díla české veřejnosti nedočkali. Vedle monumentálnosti rozsahu (kniha čítá více jak sedm stovek stran) vyniká jejich společná práce především aktuálností pojetí, zasvěceností a neotřelostí pohledu, přestože pokrývá historické období téměř pěti tisíc let.

Důraz je přirozeně kladen na historii moderní Sýrie, přičemž autorům se podařilo postihnout poslední dramatické měsíce v životě této těžce zkoušené země, jak jsme s nimi aktuálně a často značně tendenčně konfrontováni prostřednictvím našich médií hlavního proudu.

Kniha je členěna do šesti částí,

věnovaných hlavním historickým epochám geografické entity s dnešním názvem Sýrie. Historická Sýrie zahrnovala nejen území, které je dnes aktuálním středem pozornosti, ale i oblasti od jižního Turecka přes střední Mezopotámii až po dnešní Palestinu a Izrael. Společně s Egyptem a Mezopotámií má tento prostor jednu z nejdelších souvislých historií zemí světa a její dějiny sahají až k samému prahu lidské civilizace. Syrská města Damašek a Aleppo se mohou pyšnit historií nepřetržitě osídlených lidských sídel již téměř deset tisíc let.

Starověkými dějinami Sýrie se zabývá první část knihy, kterou zpracoval historik starověkého Předního východu PhDr. Lukáš Pecha. Autor nás provádí nejstaršími městskými civilizacemi – Eblou, Mari, povodím Chábúru, Ugaritem, což vše jsou reálně existující archeologické lokality na území severní Sýrie, které po celé dvacáté století lákaly k bádání a návštěvám nejen odbornou ale i laickou veřejnost.

Žel, vzhledem k vyhočené situaci v těchto kdysi tak podmanivých místech, kde v těchto dnech dochází k útokům na po staletí zde žijící etnické menšiny, se budeme muset se záměrem, že je někdy v dohledné době také navštívíme, rozloučit. První část knihy končí obdobím krátce před začátkem našeho letopočtu, kdy se Sýrie ocitla pod babylonskou a posléze perskou nadvládou.

Na tuto část navazují kapitoly věnované antické Sýrii od dob Alexandra Velikého do konce byzantské vlády. Jejich autorem je archeolog a historik Orientu prof. PhDr. Petr Charvát, DrSc. Spolu s ním se seznamujeme se Sýrií helénistickou a římskou, kdy se na území dnešní Sýrie vystřídaly četné říše včetně Ptolemájců, Seleuků a Parthů a kdy byla tato oblast výrazněna vlivem judaismu ale především křesťanství. Obce a města v Sýrii se staly cílem prvních křesťanských misí, do syrské Antiochie přenesl sv. Pavel sídlo křesťanské obce z Jeruzaléma.

Město Aram, dnešní Damašek,

nechal římskou svatyni Jupitera Damašského změnit v chrám sv. Jana Křtitele, který je tam také údajně pochován. Sýrie, někdy přezdívaná jako kolébka křesťanství, zůstala po dlouhá staletí útočištěm různých křesťanských denominací a sekt až do poslední doby. (Pozn. autora: do roku 2010 mělo v Sýrii žít více než dva miliony Syřanů, hlásících se ke křesťanství. Dnes jejich počet nepřesahuje dvě stě tisíc.)

Třetí, nejrozsáhlejší část knihy, zahrnující dějiny Sýrie od islámského středověku až po dnešní den, zpracoval historik, arabista a islamolog prof. PhDr. Eduard Gombár, CSc. , autor desítky zasvěcených prací věnovaných arabským zemím Blízkého východu a Severní Afriky. Předkládanou knihu možno právem považovat za vyvrcholení jeho vědecké, ale i pedagogické činnosti z řady ohledů. Především ale proto, že Sýrie se stala – jak v kruhu svých známých častokrát zdůrazňoval – jeho celoživotní láskou. Podrobně, ale zároveň poutavě a živým jazykem autor seznamuje čtenáře s kapitolami života této země po arabské expanzi (632–656), kdy se záhy stala centrem Umajjovské říše a následně zase periferií Abbásovské říše, a kdy se v dalších staletích ocitla pod vládou mamuluků a nakonec Osmanské říše.

Do období islámského středověku spadají také křížácké války, kterým se autor s potřebným nadhledem rovněž věnuje. Jako možné poučení pro současnost připomíná mimo jiné dvě epizody mezi první a druhou křížovou výpravou. První, kdy křížácká armáda zahájila v červnu 1099 obléhání Jeruzaléma a kdy po měsíci

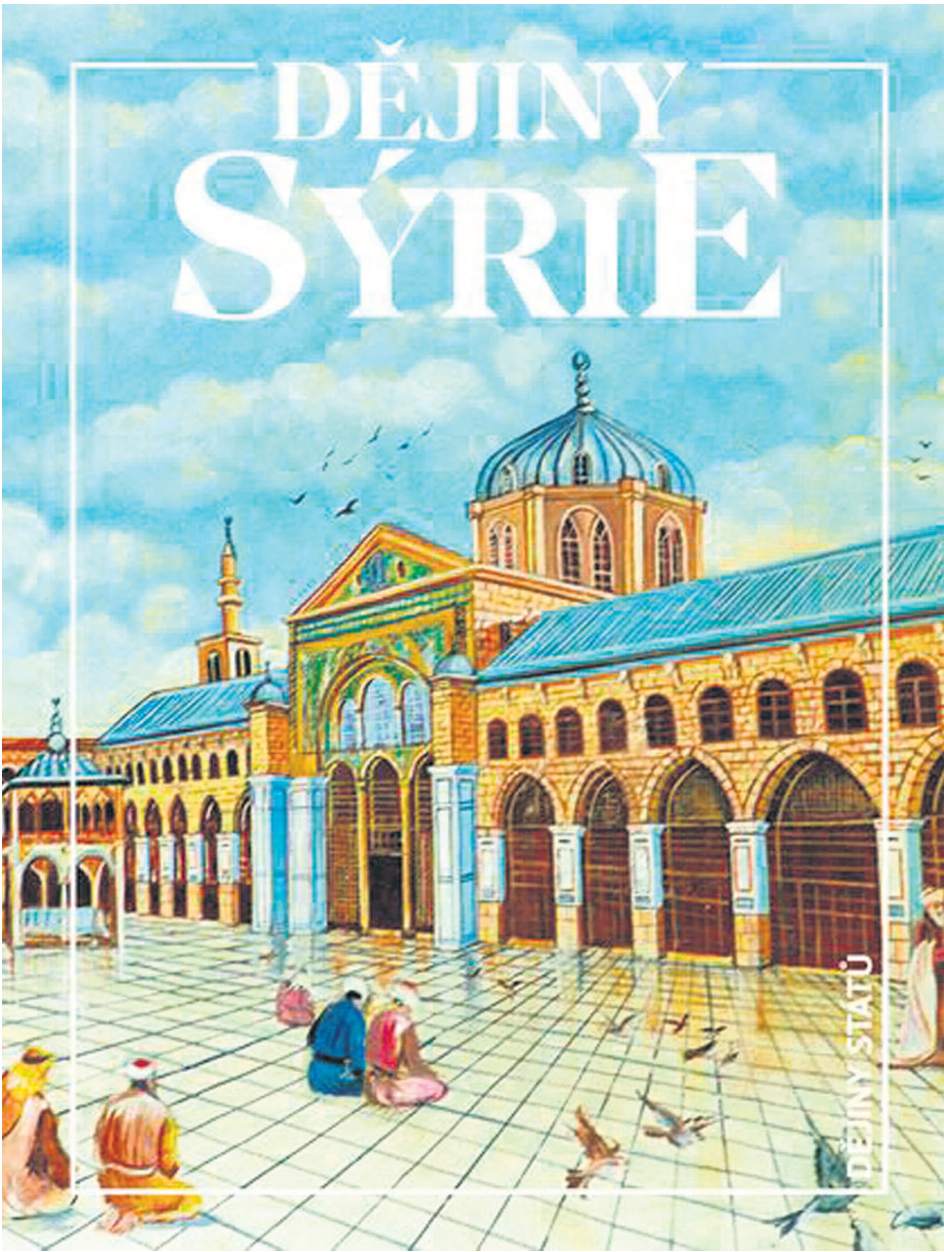
město dobyla. Křížáci poté rozpoutali masakr veškerého muslimského a židovského obyvatelstva.

Druhý případ se týká proslulého vojevůdce a obratného diplomata aleppského emíra Núr ad-Dín Zangího (1118–1174), který proslul jako významný bojovník *džihádu* proti křížákům. Na druhé straně byl znám jako příklad tolerantnosti vůči místním křesťanům a hluboce si vážil byzantského císaře.

Do moderních dějin

vstoupila Sýrie v rámci Osmanské říše, jejíž součástí se stala v roce 1516. Autor poukazuje, že sunnitské městské elity v Damašku a Aleppu si v této době uchovávaly značnou míru autonomie a po roce 1839 ochotně aplikovaly osmanské reformy, přicházející z Konstantinopole. Po mladoturecké revoluci v roce 1908 se formoval moderní arabský nacionalismus, v němž se angažovalo značné množství syrských intelektuálů, a který posléze vyústil v baasistické hnutí.

Autor podrobně líčí dopady první světové války na arabské provincie Osmanské říše. Z řady koncepcí, jak vypořádat „osmanské dědictví“, vítězné mocnosti nakonec přes odpor amerického prezidenta Wilsona prosadily původní britsko-francouzský projekt

(Sykes-Picotova dohoda), podle něž si Londýn a Paříž rozdělily tato území v rámci mandátů Společnosti národů. Sýrie a Libanon se tak v roce 1920 staly součástí francouzského mandátu, jakési upgradované koloniální správy.

Po získání nezávislosti Sýrie v roce 1946 se ve vnitřní politice Sýrie střídala období parlamentní demokracie a vojenských diktatur. Výrazně se na této situaci podepsala strategická poloha Sýrie jako křižovatky mezi třemi kontinenty a zároveň tranzitních tras roky a později i plynu, což průběžně vystavovalo Sýrie tlaku západních mocností, aby se vzdala politiky neangažovanosti ve vojenských blocích. Strategická poloha této země sehrává velmi významnou roli v osudech Sýrii až do dnešních dnů.

V rámci blízkovýchodního regionu Sýrie nemohla zůstat stranou izraelsko-palestinského konfliktu a zúčastnila se první, třetí a čtvrté arabsko-izraelské války. (Izrael nadále okupuje syrské Golanské výšiny a podstatnou část tohoto území anektoval.) S nadhledem a přitom s akademickou přesností Eduard Gombár popisuje, jak baasistický převrat v Sýrii v březnu 1963 ve svých důsledcích neve-

dl ke stabilizaci vnitropolitické scény a jak toto přechodné období ukončil v listopadu 1970 až tehdejší ministr obrany Háfiz al-Asad.

Ve víru blízkovýchodní politiky, nekonečných krizí ve vztazích s Izraelem, Libanonem i v souvislosti s válkami v Zálivu představovala autoritativní vláda tohoto alavitského generála jistý prvek stability, pokud odhlížíme od průběžných pokusů islamistických skupin zvrátit sekulární charakter jeho vlády.

Pro porozumění tomu, co se odehrává v Sýrii

právě v těchto dnech, mají prvořadý význam poslední kapitoly knihy, kdy profesor Gombár, který nemalou dobu působil v diplomatických službách, líčí poměry v Sýrii po roce 2000. Po smrti Háfize al-Asada se ujal prezidentského úřadu jeho syn Baššár al-Asad. Původem oční lékař, který nejevil zájem o vstup do nejvyšší politiky, se po převzetí otěží moci pokusil transformovat zemi směrem k větší hospodářské liberalizaci i k určitému vnitropolitickému uvolnění. Setkal se ale s odporem „staré gardy“ a z druhé strany zase s rostoucími požadavky tzv. občanské opozice, útoky Muslimského bratrstva a dalších islamistických organizací a rovněž s maximalistickými nároky kurdských organizací.

To vše na pozadí důsledků americko-britské invaze do Iráku v březnu 2003, která tuto sousední zemi destabilizovala, uvolnila stavidla kurdskému separatismu a umožnila vznik a působení džihádistických a islamistických organizací, počínaje al-Káidou a konče ISIS (Islámský stát v Iráku a Sýrii), posléze i na vlastním syrském území.

Odsud byl jen krok k „arabskému jaru“ roku 2011 v Sýrii, jež v průběhu léta onoho roku přerostlo v syrskou občanskou válku. Do bojů *všech proti všem*, a hlavně proti režimu v Damašku, se zapojily různorodé síly počínaje Islámským státem, mezinárodními džihádisty, místní „umírněnou“ ozbrojenou opozicí a konče kurdskými frakcemi, tureckými a americkými jednotkami.

Z druhé strany jim čelily vládní síly a milice a na žádost syrské vlády také iránské vojenské poradce spolu s oddíly šíitských bojovníků a rovněž ruský letecký kontingent. Výsledkem téměř desetileté občanské války a zahraniční intervence se stal „zamrzlý konflikt“, stotisícové lidské ztráty a miliony vnitřních a vnějších uprchlíků. Až do poslední doby panující politický *status quo* představoval okupaci třetiny území Sýrie zahraničními silami spolu s existencí několika tzv. deeskalačních zón, kde našly útočiště zbytky džihádistických a islamistických organizací.

O naprostém rozvratu poválečné syrské ekonomiky, kterou Damašek vinou sankční politiky EU a Spojených států nebyl schopen rekonstruovat, ani nemluvě.

Za vskutku pozoruhodný třeba považovat fakt, že nehledě na těžkou nemoc nás Eduard Gombár doslova ještě z nemocniční postele seznámil se zatím posledním článkem dramatických událostí, které se v těžce zkoušené Sýrii odehrály na sklonku loňského roku.

Koncem listopadu 2024 zaútočily povstalecké síly

vedené islamistickou organizací Hajeat tahrír aš-Šám (HTS) s podporou Turecka z deeskalační zóny v Idlibu na pozice syrské armády v severní Sýrii. V rámci bleskové ofenzívy se jim podařilo, často i bez boje, zabrat sunnitská města a 8. prosince obsadit hlavní město Damašek. V čele povstalců stanul Abú Muhammad al-Džúlání (z Golan), kontraverzní postava s kontakty na ISIS, al-Káidu a zároveň emír HTS.

Počátkem tohoto roku se pak tento muž nechal jmenovat dočasným prezidentem Sýrie. Baššár al-Asad odletěl utajeně do Moskvy, a tím vláda rodiny Asadů v Sýrii po více jak půl století skončila. Následného chaosu, který zavládl v Sýrii, využil Izrael k obsazení demilitarizovaného pásma Golan a k likvidaci strategických vojenských cílů Sýrie.

Podle závěrečného hodnocení profesora Gombára je budoucnost zbídačené Sýrie nejistá a u odborníků vyvolává skepsi.

Závěrem možno dodat, že značnou přidanou hodnotou publikace Dějiny Sýrie, která by neměla chybět v knihovničce žádného zájemce o dění na Blízkém východě, je přehled česko-syrských vztahů. Ten je přehledně členěn podle jednotlivých časových období, od kontaktů od středověku do první světové války až po období vztahů mezi Českou republikou a Sýrií po roce 1993.

(Nakladatelství Lidové noviny, ISBN: 978-80-7422-856-8.
Datum vydání: 17. února 2025)

Negramotnost Víta Rakušana

PETR SAK

„Bezpečnost je jenom jedna,“ prohlásil ministr vnitra ve vládě Petra Fialy. Každý den tato vláda a její ministři dokazují svou nekompetentnost a škodlivost pro český národ. Vít Rakušan tímto výrokem opakovaně ukazuje svou negramotnost v oblasti bezpečnosti. Nejen on, ale ani další odpovědní vládní činitelé, kteří neustále mluví o bezpečnosti, nikdy bezpečnost nedefinovali. Pokud někdo nechce jen politicky plácát a zneužívat téma bezpečnosti pro svůj osobní profit, musí odpovědět na tři otázky: Co je bezpečnost (definovat), jaká bezpečnost a čím bezpečnost. Pokud by se odpovědní politici komplexně, systémově a do hloubky zabývali bezpečností, mohli by totiž zjistit, že masivní, na zadlužování postavené vyzbrojování může ohrožovat bezpečnost společnosti. Před vyzbrojováním jako bezpečnostní hrozbou a ohrožením míru a stability varoval i papež František ve svém veli-

konočním poselství Urbi et Orbi. Vyzbrojování je však velice výhodné pro zbrojní průmysl a pro ty, kdo zakázky zbrojařům zadávají.

Před časem jsem na základě analýzy výroční zprávy MV ČR napsal článek „Vzdělanostní a intelektuální úpadek MV ČR, hrozba pro demokracii a lidská práva“. Pokud ministr vnitra vedle ignorance a arogance prokazuje profesní nekompetentnost, těžko můžeme očekávat profesionalitu od jím řízeného ministerstva. Ministr určuje latku a ta je v případě Víta Rakušana postavená hodně nízko. Pokud byste nevěděli jak nízko, vzpomeňte na Putina v pytlí visícím na budově MV ČR.

Nemyslím si, že nevzdělanost Víta Rakušana trápí, pokud by však chtěl svou negramotnost v oblasti bezpečnosti překonat, doporučuji mu studium mé publikace „Úvod do teorie bezpečnosti“.

Literatura • Umění • Kultura

Včelia kráľovná slovenská

PAVOL JANÍK

V súvislosti s názvom inštitúcie Matica slovenská by sa mohlo zdať, že ide o írečitý slovenský výraz. To je však hlboký omyl. Matica v Srbsku, Chorvátsku i v Bosne a Hercegovine označuje včeliu kráľovnú (queen bee), ktorá sa v slovenčine nazýva aj včelia matka. Ide o oplodnenú včeliu samičku, ktorá intenzívnym kladením až 1500 vajíčok denne zabezpečuje obnovu včelstva, ktoré má v lete 40 000 až 70 000 robotníc a v období rozmnožovania niekoľko stoviek až tisíc trúdov.

V slovenčine matica označuje voľnú časť skrutki s vnútorným závitom, usporiadanie matematických prvkov a svojoporné kultúrne spolky zakladané v minulosti – napríklad Matica srbská a podobne. Nemám nič proti Matici slovenskej z historického hľadiska – môj starý otec Ferdinand Lintner, hoci pochádzal z juhočeského mesta Soběslav, bol v Trnave nielen riaditeľom Slovenskej banky a čokoládovne Figaro, ale aj riadnym členom Matice slovenskej. Na jeho členskej legitimácii je podpísaný ako tajomník Štefan Kréméry a ako správca Jaroslav Vlček. Mimochodom – Štefan Kréméry bol praujec mojej manželky režisérky Mgr. art. Olgy Janíkovej.

Kdeže však sú časy, keď Maticu slovenskú reprezentovali geniálne zjavy literárnej scény? A celkom určite Matica slovenská nie je SVOJPOMOCNÝM KULTÚRNÝM spolkom, pretože jej štát ročne vypláca prostredníctvom ministerstva kultúry – aj po priebežnom znížení – astronomické sumy, z ktorých môže hradiť aj mzdy, o čom sa povedzme Spolku slovenských spisovateľov môže iba snívať. Viem, o čom hovorím, lebo som bol 15 rokov jeho popredným predstaviteľom – predsedom (2003–2007), tajomníkom (1998–2003, 2007–2013) a šéfredaktorom spolkového časopisu Literárny týždenník (2010–2013).

Navyše – ťažko hovoriť o Matici slovenskej ako o KULTÚRNOM spolku, keďže má aj vedecké a záujmové odbory typu národohospodársky, politologický či športový. So všetkou vážnosťou sa už prinajmenšom od vzniku súčasnej samostatnej Slovenskej republiky 1. 1. 1993 verejne a márne pýtam, aký zmysel má pretrvávajúca existencia Matice slovenskej a jej financovanie zo štátnych zdrojov.

Matica slovenská analogicky ako jej sesterské organizácie iných slovanských etník v habsburskej monarchii vznikla

v 19. storočí v rámci úsilia zachovať si kultúrnu identitu. Kto v podmienkach Slovenskej republiky ohrozuje kultúrnu svojbytnosť Slovenska a ako čelí Matica slovenská lokálnemu kultúrnemu bezvedomiu v kontexte európskeho zjednotenia a globalizácie? Vari Matica slovenská chce nahrádzať, alebo duplikovať funkcie celého štátneho aparátu? Lebo takúto ambíciu naznačujú jej vyššie uvedené vedecké a záujmové odbory.

Už v minulosti som verejne vyjadril vážnu pochybnosť, že raz niekto na úrovni vlády SR nájde odvahu ukončiť štátne financovanie Matice slovenskej, teda skončiť s vyhadzovaním peňazí daňových poplatníkov na neopodstatnené aktivity či len vegetovanie profesionálnych matičiarov, ktorí sa nanajvýš zmôžu na to, aby oznámili Slovákom, že si majú pri sčítaní obyvateľov uviesť slovenskú národnosť. Dokonca ani transatlantickí radikáli si netrúfli definitívne preťať gordický uzol a len veľmi opatrne znížili matičiarom prísun verejných zdrojov. Takže stále ostáva aktuálna otázka – dokedy budú desaťtisíce slovenských robotníc živiť a tisíce slovenských trúdov oplodňovať Včeliu kráľovnú.

Autor toponyma Jugoslávie má v Praze 100 let své náměstí

IVO HAVLÍK

Před jedním stoletím bylo jedno z významných pražských náměstí pojmenováno po Josipu Juraji Strossmayerovi.

Většina Pražanů si dnes neuvědomuje, kým tento muž, mimochodem přítel Františka Palackého a Jana Koláře, byl a jaké kulturní dílo za sebou zanechal. Shodou okolností má letos dvě jubilea. Narodil se před 210 lety a zemřel před 120 lety.

Jeho srdce bilo pro harmonii mezi slovanskými národy, pro které v rámci habsburské monarchie požadoval národní práva. Vzorem mu byli Cyril a Metoděj.

V životech Chorvatů hrál vždy významnou roli římský katolicismus: ovlivňoval umění, architekturu, hudbu, literaturu i lidové tradice. Dokonce i vyznavači jiných náboženství a ti, kteří se identifikují jako ateisté, přiznávají, že byl po staletí základem chorvatské kulturní identity. Samotný pojem Jugoslávie vznikl v jeho myslí v 19. století.

Strossmayer se narodil 4. února 1815 v Osijeku, který byl tehdy součástí Slavonského království v rámci Rakouského císařství. Přišel na svět právě v době odchodu Napoleona Bonaparta z Elby, události, znamenající začátek války, kterou Napoleon nakonec prohrál a která přetvořila běh evropských dějin.

Chorvatsko bylo v té době relativně neznámou zemí, daleko od historického dění, s převážně negramotnou populací. Mezi negramotné patřil i Strossmayerův otec Ivan. Jeho rodová linie sahá až k rakouskému vojákovi, který se usadil v Osijeku v 18. století a za svou přijal i s rodinou chorvatskou kulturu. V Pešti se seznámil s Janem Kollárem. Stali se přáteli, stejně jako později s Františkem Palackým.

Strossmayer byl v roce 1848 ve Vídni svědkem velkých událostí, vyvrcholení masivních společensko-politických nepokojů v Evropě, kde etnické skupiny včetně Chorvatů začaly bojovat za politická práva, svobodu a národní identitu. Téhož roku byl navržen na biskupa bosenských a sremských diecézí se sídlem v Dakovu. Bylo mu pouhých 33 let. „Jsem první lidový biskup,“ prohlásil, když nominaci přijal. Funkci zastával až do své smrti v roce 1905.

Strossmayer a jeho příznivci si představovali samosprávné národní celky v rámci rakouské, maďarské nebo jugoslávské federace. To se neuskutečnilo, jeho stoupenci byli pronásledováni a mnoho z nich našlo útočiště v Praze, kde byl jejich patronem Masaryk.

Chorvatský průkopník ekumeny

Strossmayer se na Prvním vatikánském koncilu v roce 1870 vyznamenal jako skvělý řečník, pronesl projev proti dogmatu o papežské neomylnosti a stal se jeho hlavním kritikem. Ukázal se zde jako skutečný průkopník moderního ekumenického úsilí a přitáhl pozornost náboženských reformátorů a teologů.

Jako „apoštol slovanské harmonie a nástupce bratří Cyrila a Metoděje“ se vášnivě zasazoval o zachování slovanské liturgie v Chorvatsku místo tehdejší standardní latiny.

Projev Strossmayerovy smélosti ilustruje tzv. Bjelovarská aféra: Císař František Josef I. vznesl námitku proti biskupovu zaslání blahopřejného telegramu do Kyjeva u příležitosti 900. výročí christianizace Rusů. Císař to chápal jako účast na spiknutí proti evropskému řádu.

Strossmayerův odkaz zahrnuje též zakládání škol a institucí, výstavbu katedrální baziliky sv. Petra v Dakovu, podporu literatury a vědy, včetně založení Jugoslávské akademie věd a umění, první národní akademie mezi slovanskými národy.

Strossmayerovo jméno je mezi nejčastěji se vyskytujícími názvy ulic v Chorvatsku. V roce 1925 bylo na počest chorvatského obrozence a podporovatele vztahů s Čechy pojmenováno také náměstí v Praze-Holešovicích.

Strossmayer zemřel 8. dubna 1905 v Dakovu. Městu dominuje Strossmayerem založená katedrála sv. Petra a Pavla, kterou papež Jan XXIII. označil za nejkrásnější církevní stavbu mezi Benátkami a Istanbulem.

(Článek vznikl ze spolupráce s týdeníkem Český zápas, který vydává Církev československá husitská)